

Лирическият субект на Усин Керим не би могъл да приеме житейската философия на стария циганин от Пушкиновата поема, според която женската изневяра си е в реда на нещата.

Такъв е романтичният образ на циганите - хора благородни и великодушни, които общуват със стихии и са част от тях. А другият им лик - битовият, с който се срещаме ежедневно, е съвсем различен: просията, джебчийството, кражбите с взлом. Причините? Знаем ги. Бедността, която без да е порок, е люлка на всички пороци. Всъщност проблемът за социализацията на българските роми е не само назрял, но и презрял. Той се усложнява и от един очеваден факт: те се стремят да се приобщят към българския социум, но той не ги приема поради изредените по-горе причини. В своята статия „Расизмът под закрилата на биологията“ (Философски преглед, 1939) акад. Димитър Михалчев оспорва тезата на проф. Стефан Консулов за расовата непълноценност на циганите. Акад. Михалчев доказва с факти, че там където те са водили уседнал живот (преселници от Византия през 12-ти век по източната ни граница, Котленско), са съумели да създадат своя интелигенция. Цитира името на Атанас Димитров, завършил в Германия, доктор по философия - защитил дисертация върху Фихте. Преподавател по немски език в Университета, починал през 1916 г. И друг пример - Иван Кирилов, известен магистрат и писател, роден в Елена през 1876 г., личен приятел на Петко Тодоров, следвал в Тулуза, завършил право във Фрибург, Швейцария. Според акад. Михалчев той не криел циганския си произход. С отделни изключения обаче, в областта на културата съвместно българи и цигани не се срещат: освен в полето на музиката. И то не на професионалната. Според музикалния фолклорист проф. Манол Тодоров, циганите имат големи заслуги за опазването на българския музикален фолклор - по-специално на обредните песни и танци. На техните сватби се изпълнява и български фолклор, а на българските (по селата особено), често цигански. Но ние не сме взели, според проф. Тодоров, ценното от техния фолклор - неговата лиричност и танцувалност, а пошлото - онази безвкусна смесица от диатоника и арабски макам с увеличена секунда и бедна, невариационна рондовост, която особено напоследък залива българското музикално пространство.

Между българи и цигани липсва общуване - няма я обратната връзка. Но такава е положението с редовия човек, с обикновения ром. А надареният? Тоталитарната власт им смени не само имената,